

Sygn. akt V ACa 839/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 czerwca 2016r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Iwona Wilk
Sędziowie:	SA Grzegorz Stojek (spr.) SA Janusz Kiercz
Protokolant:	Anna Fic

po rozpoznaniu w dniu 3 czerwca 2016r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa R. C.

przeciwko K. W.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 28 maja 2015r., sygn. akt XII C 233/14

1. oddała apelację;

2. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Grzegorz Stojek	SSA Iwona Wilk	SSA Janusz Kiercz
---------------------	----------------	-------------------

Sygn. akt V ACa 839/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Gliwicach uznał za bezskuteczną względem powoda R. C. umowę darowizny, po pierwsze, nieruchomości o powierzchni 0,0082 ha, położonej w Ś., objętej księgą wieczystą nr (...) Sądu

Rejonowego w (...), po drugie, udziału wynoszącego 4/16 części we współwłasności nieruchomości o powierzchni 0,0196 ha, położonej w Ś., objętej księgą wieczystą nr (...) Sądu Rejonowego w (...), jaką 28 grudnia 2012 r. w formie aktu notarialnego sporządzonego przez notariusza K. Ś. (Rep. (...)) nr(...) jego kancelarii notarialnej w T.) zawarła pozwana K. W. z G. S., w celu egzekucji wierzytelności powoda względem G. S. o zapłatę kwoty 143.668,79 zł zasądzoną wyrokiem Sądu Okręgowego w Gliwicach z 24 października 2013 r., sygnatura akt X Gc 376/13, a ponadto orzekł o kosztach procesu.

Rozstrzygnięcie oparł o następujące ustalenia faktyczne i oceny prawne.

Powód R. C. prowadzi działalność gospodarczą w zakresie produkcji i sprzedaży artykułów instalacyjnych. G. S. i M. S., rodzice pozwanej, byli klientami powoda, prowadząc działalność gospodarczą. Kontakty biznesowe powoda z rodzicami pozwanej trwały wiele lat. Problemy rodziców pozwanej z płatnościami za sprzedane towary zaczęły się już w latach 2002-2003. Powód wielokrotnie godził się na spłaty po terminie. W 2012 r. rodzice pozwanej zaniechali płatności. Parokrotnie prowadzili rozmowy z powodem w przedmiocie spłaty zobowiązań i ugodowego zakończenia sporu, ale bezskutecznie. Sąd Okręgowy w Gliwicach wyrokiem z 24 października 2013 r., sygn. akt X GC 376/13, zasądził solidarnie od G. S. i M. S. na rzecz powoda kwotę 143.668,79 zł z ustawowymi odsetkami. Komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w Tarnowskich Górach, który pod sygnaturą Km 1160/14 prowadzi postępowanie egzekucyjne przeciwko G. S. i M. S., pismem z 7 listopada 2014 r. zawiadomił powoda, że jedynym skutecznym sposobem egzekucji jest egzekucja ze świadczenia emerytalnego dłużniczki (po 500 zł miesięcznie). Świadczenie to musiałyby zostać podzielone pomiędzy kilku wierzycieli, w związku z czym egzekucję należy określić jako bezskuteczną. Komornik uzyskał informację z urzędu skarbowego, że G. S. dokonała darowizny na rzecz K. W., swojej córki. Przedmiotem darowizny była nieruchomość o powierzchni 621 m² zabudowana budynkiem mieszkalnym o powierzchni 90 m², położona w Ś., objęta księgą wieczystą nr (...), oraz niezabudowana nieruchomość o powierzchni 82 m², położona w Ś., objęta księgą wieczystą nr (...), a także wynoszący 4/16 udział we współwłasności nieruchomości niezabudowanej o powierzchni 192 m², położonej w Ś., objętej księgą wieczystą nr (...), o łącznej wartości 250.000 zł. Darowizna została dokonana 28 grudnia 2012 r. – po dacie powstania wierzytelności powoda względem G. S..

Pozwana ma dobry kontakt ze swymi rodzicami. Mieszkała razem z nimi w domu, w którym prowadzili działalność gospodarczą. Rodzice pozwanej nie informowali jej o swoich problemach finansowych, pozwana nie miała wglądu w sytuację finansową ich przedsięwzięcia gospodarczego. W 2010 r. rodzice pozwanej dokonali na rzecz jej brata darowizny pieniędzy. Wtedy też planowali przenieść na nią własność nieruchomości zabudowanej domem i że pozwana „spłaci brata”. Jednak powódka nie chciała zostać właścicielką domu, w którym jej mąż popełnił samobójstwo w 2006 r.

Głównym składnikiem majątku rodziców pozwanej był przedmiot umowy darowizny z 28 grudnia 2012 r., jaką pozwana zawarła z G. S., tworzący gospodarczo zorganizowaną całość zabudowaną domem. W 2012 r. rodzice pozwanej nie mieli oszczędności. W skład ich majątku wchodziła koparka „zakupiona w leasingu”, jednakże z tego tytułu mieli zadłużenie w kwocie około 20.000-30.000 zł. Koparka została sprzedana w 2013 r. na poczet długów. Rodzice pozwanej byli też dłużnikami z tytułów publicznoprawnych.

Pozwana w styczniu 2013 r. zaciągnęła pożyczkę hipoteczną w wysokości 180.000 zł.

W okresie od stycznia do maja 2013 r. pozwana zawarła z rodzicami umowy darowizny, którymi przeniosła na ich rzecz własność części tak uzyskanych środków pieniężnych (łącznie 124.000 zł), w celu spłaty przez nich długów. W styczniu 2013 r. przekazała też swemu bratu kwotę 32.000 zł, jako „spłatę domu”.

Sąd Okręgowy wskazał dowody, na których się oparł. Nie dał wiary zeznaniom pozwanej w tej części, w której zeznała, że nie знаła sytuacji finansowej rodziców, z którymi mieszkała i dowiedziała się o niej dopiero na początku 2013 r. Pozwana miała dobry kontakt z rodzicami i jakkolwiek mogła nie znać szczegółów ich sytuacji finansowej, to za nieprzekonujące w świetle zasad doświadczenia życiowego i racjonalnego rozumowania uznał, że w dniu 28 grudnia

2012 r., gdy zawierała umowę darowizny, nie wiedziała o ich długach. Już bowiem w styczniu 2013 r. przekazała rodzicom pieniądze na spłatę długów, a pieniądze uzyskała z pożyczki hipotecznej zaciągniętej w styczniu 2013 r.

Sąd Okręgowy oddalił wniosek pozwanej o dopuszczenie dowodów z zeznań świadków W. S., M. S., G. S., A. K., M. F. i J. M. na okoliczność, że darczyńcy podjęli decyzję o darowiznie na kilka lat przed jej dokonaniem i braku związku pomiędzy powstaniem wierzytelności powoda oraz zawarciem spornej umowy darowizny. Okoliczności te zostały już bowiem w sprawie wyjaśnione i przeprowadzenie dowodów wywołałoby zbędną zwłokę w postępowaniu. Ponadto Sąd Okręgowy uznał, że z uwagi na art. 528 kc nie ma potrzeby przeprowadzania dowodu z zeznań świadków w celu wykazania tych okoliczności, dla wykazania których dowody te zostały zgłoszone.

Zgodnie z art. 527 § 1 kc, gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Stosownie do art. 527 § 2 kc czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. W myśl art. 527 § 3 kc, jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Z kolei art. 528 kc stanowi, że jeżeli skutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Wyjaśniając pojęcia niewypłacalności i pokrzywdzenia wierzyciela, o których mowa w art. 527 § 2 kc, Sąd Okręgowy wskazał, że niewypłacalność oznacza brak możliwości wywiązania się z zobowiązań finansowych, zaś pokrzywdzenie wierzyciela należy rozumieć jako złą prognozę odnośnie do możliwości spełnienia przez dłużnika świadczenia. W judykaturze wyjaśniono, że pokrzywdzenie wierzyciela powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela. Do przyjęcia, że osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową wystarczy wykazanie, iż na podstawie czynności prawnej dłużnika nabyła ona rzecz lub prawo albo została zwolniona z obowiązku, co spowodowało niekorzystną zmianę w majątku dłużnika, prowadzącą do pokrzywdzenia wierzycieli.

Pozwana w dniu 28 grudnia 2012 r. zawarła umowę darowizny z G. S., swoją matką. Przedmiotem umowy był nieruchomości i udział w prawie współwłasności nieruchomości. Gdy G. S. zawierała tę umowę, obciążały ją długi, których nie była w stanie spłacić. Już w styczniu 2013 r. pozwana dokonała darowizny pieniężnej na rzecz G. S., by miała środki na spłatę długów. Osoba będąca dłużnikiem, dokonując darowiznę nieruchomości, pozbawia wierzycieli możliwości zaspokojenia. Darczyńca nie miał innego istotnego majątku podlegającego spieniężeniu. Pozwana powołała się na to, że umowa darowizny była obiecana jej w 2010 r., ale podjęto decyzję o prolongacie darowizny na rzecz pozwanej z uwagi na samobójczą śmierć jej męża w 2006 r. Obietnica darowizny, o której mowa, nie ma znaczenia dla praw wierzycieli. Sąd Okręgowy stwierdził, że bez znaczenia dla rozstrzygnięcia jest także to, czy pozwana wiedziała o długach darczyńcy i o tym, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. W sprawie nie zachodziła potrzeba badania domniemań z art. 527 § 3 kc, albowiem sytuację całościowo reguluje powołany już art. 528 kc. Do skutecznego zaskarżenia czynności zdziałanej pod tytułem darmym wystarczające jest spełnienie przesłanek z art. 527 § 1 i 2 kc, to jest dokonanie czynności prawnej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli i uzyskanie korzyści majątkowej przez osobę trzecią. Pozwana uzyskała korzyść majątkową, bowiem w wyniku darowizny stała się właścicielką nieruchomości i udziału w nieruchomości. Czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Niewątpliwie w wyniku czynności dłużnika (to jest matki pozwanej) nastąpiło pokrzywdzenie wierzycieli, bowiem skutek czynności prawnej dłużnik stał się niewypłacalny, a na pewno niewypłacalny w stopniu większym niż był przed dokonaniem czynności.

Mimo tego, że darowizna była planowana w 2010 r., gdy rodzice pozwanej chcieli wyposażyć ją w majątek, podobnie jak jej brata, na rzecz którego dokonali darowali pieniędzy, to jednak okoliczności te same w sobie nie są wystarczające dla ochrony pozwanej, bowiem wierzyciel ma prawo chronić swoje interesy.

Orzeczenie o kosztach procesu Sąd Okręgowy umotywował jego wynikiem i treścią art. 98 kpc.

W apelacji pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu.

Zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, mianowicie art. 227 kpc przez oddalenie wniosku o przesłuchanie świadków, art. 233 § 1 kpc przez błędną ocenę dowodów i w efekcie poczynienie błędnego ustalenia, że pozwana знаła sytuację finansową swoich rodziców.

Ponadto zarzuciła naruszenie prawa materialnego, to jest art. 528 kc przez jego zastosowanie do zaskarżonej umowy z 28 grudnia 2012 r., art. 527 § 3 kc przez jego niezastosowanie i art. 65 § 2 w związku z art. 888 kc przez ich niezastosowanie i przyjęcie, że umowa z 28 grudnia 2012 r. jest umową nieodpłatną.

Powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i, jako prawidłowe, przyjmuje je za własne.

Sąd Okręgowy oddalił wnioski o przesłuchanie w charakterze świadków W. S., M. S., G. S., A. K., M. F. i J. M. w celu ustalenia zamiaru dokonania darowizny już w 2010 r. oraz że celem darowizny nie było pokrzywdzenie wierzycieli. W sprawie nie chodzi o to, czy dłużnik powoda zamierzał dokonać darowizny w 2010 r., ani czy miał na celu pokrzywdzenie wierzycieli. W sprawie istotne jest, czy zaskarżona czynność prawna, jaką jest umowa z 28 grudnia 2012 r., została zdziałana ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a nie to, czy czynność ta miała na celu pokrzywdzenie wierzycieli. W związku z tym oddalenie tych wniosków dowodowych było prawidłowe. Skoro stosownie do art. 227 kpc przedmiotem dowodu są fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, a teza dowodowa nie dotyczyła tego rodzaju okoliczności faktycznych, prawidłowo Sąd Okręgowy oddalił te wnioski dowodowe.

Jeśli chodzi o zarzut naruszenia art. 233 § 1 kpc, skarżąca nie wskazała dowodów, które miały być błędnie ocenione, wskutek czego Sąd Okręgowy miał poczynić błędne ustalenie, że pozwana знаła sytuację finansową swoich rodziców. Zarzut zbudowany jest na tym, że rodzice pozwanej w przeszłości podkreślali, że dom rodzinny zostanie w drodze darowizny przekazany pozwanej, a brat pozwanej otrzyma od nich darowiznę pieniężną i że dodatkowo pozwana „spłaci brata”, a zamiar ten ujawnili w 2010 r. Ponadto ze względu na to, że w 2006 r. mąż pozwanej popełnił samobójstwo i ze względu na jej depresję rodzice nie wtajemniczali jej „w sprawy firmy”, chcąc zaoszczędzić jej dodatkowych zmartwień. Pozwana miała świadomość sezonowości przedmiotu działalności rodziców i wynikającej z tego różnicy dochodów w różnych porach roku. Przejściowe problemy, o których mówili rodzice, nie martwiły jej. Po dokonaniu darowizny pozwana dowiedziała się, że rodzice potrzebują wsparcia finansowego, a ich problemy finansowe nie są przejściowe. Zaciągnęła więc pożyczkę w wysokości 180.000 zł, której część przeznaczyła na spłatę swojego zobowiązania względem brata (32.500 zł), a część darowała rodzicom, którzy tak uzyskane środki pieniężne przeznaczili na spłatę długów względem wierzycieli. Zatem świadczyła na rzecz swoich rodziców w związku z umową z 28 grudnia 2005 r., która przez to nie była umową darowizny w rozumieniu art. 888 § 1 kpc, gdyż nie była nieodpłatna. Tak skonstruowany zarzut naruszenia art. 233 § 1 kpc nie dotyczy kryteriów oceny dowodów, jakie wynikają z tego przepisów i nie dotyczy konkretnych dowodów, które miałyby nie być ocenione

w kontekście pozostałych (wszystkich dowodów). Powódka konstruuje przedstawione okoliczności w abstrakcji od wyniku przeprowadzonych dowodów. Nie może to stanowić skutecznego zarzutu naruszenia art. 233 § 1 kpc.

Podnosząc naprowadzone okoliczności, pozwana wywodzi o ekwiwalentności zaskarżonej umowy z 28 grudnia 2012 r. Pozostaje to jednak w sprzeczności z twierdzeniami samej pozwanej. Nie twierdzi bowiem, że gdy strony umowy z 28 grudnia 2012 r. zawierały ją, ich zgodnym zamiarem i celem umowy było przeniesienie na rzecz pozwanej nieruchomości i udziału we współwłasności nieruchomości, które były przedmiotem tej umowy, w zamian za określone świadczenie pieniężne. Przeciwnie, podnosi, że zamiarem rodziców pozwanej było nieodpłatne rozdysponowanie majątku pomiędzy ich dzieci. Potwierdza to umowa darowizny kwoty 129.000 zł, jaką 4 sierpnia 2010 r. rodzice pozwanej zawarli z W. S. (k. 57-58), potwierdzona w zakresie kwoty 112.400 zł wykazem informacji o czynnościach majątkowych G. S., jakie wpłynęły do Urzędu Skarbowego w T. (k. 59-61), a także zaskarżona umowa z 28 grudnia 2008 r. Pozwana podniosła, że już po zawarciu umowy z 28 grudnia 2012 r., mianowicie na początku 2013 r. powzięła zamiar dokonania darowizny środków pieniężnych na rzecz rodziców, gdyż wtedy dopiero miała poznać ich sytuację majątkową. Z tego wynika, że darowizny środków pieniężnych z 2013 r. były innymi czynnościami prawnymi, odrębnymi od tej z 28 grudnia 2008 r. Późniejsze czynności prawne, z 2013 r., których motywem miała być wiedza uzyskana w 2013 r., nie świadczą więc o zgodnym zamiarze zaskarżonej umowy z 28 grudnia 2012 r. i celu tej umowy. Późniejszym wyborem pozwanej była dokonanie darowizny na rzecz rodziców. Nie sposób więc zgodzić się z zarzutem naruszenia art. 65 § 2 kc. Zatem prawidłowo Sąd Okręgowy ustalił, że zaskarżona czynność prawna z 2012 r. była nieodpłatna, będąc darowizną w rozumieniu art. 888 § 1 kc. Późniejsze zachowanie pozwanej w postaci darowizny środków pieniężnych było nieistotne dla rozstrzygnięcia powództwa, skoro zaskarżona czynność prawna była nieodpłatna.

Trafnie więc w okolicznościach sprawy Sąd Okręgowy zastosował art. 528 kc. Pozwana uzyskała bowiem korzyść bezpłatnie. Zgodnie z ostatnio wskazanym przepisem, wierzyciel może żądać uznania czynności prawnej za bezskuteczną, gdy osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu nienależytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Nie mają więc znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy podnoszone przez pozwaną twierdzenie, że rodzice nie informowali jej szczegółowo o swojej sytuacji finansowej, ze względu na jej przeżycia związane ze śmiercią męża pozwanej. W sprawie nie miało więc zastosowanie domniemanie, o którym mowa w art. 527 § 3 kc („Jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.”).

Dłużnik (G. S.) miała świadomość pokrzywdzenia wierzyciela (powoda), skoro nieodpłatnie wyzbywała się majątku mogącego służyć zaspokojeniu długu względem niego. Co więcej, już po dokonaniu darowizny w dniu 28 grudnia 2012 r. rodzice pozwanej dalej nieodpłatnie wyzbywali się majątku. Z powołanego wcześniej wykazu informacji o czynnościach majątkowych G. S., jakie wpłynęły do Urzędu Skarbowego w T. wynika bowiem, że G. S. i M. S. w dniu 23 marca 2013 r. dokonali na rzecz W. S. darowizny samochodu osobowego marki M. (...) z 2008 r. o wartości 35.000 zł, zaś 14 maja 2013 r. dokonali na rzecz pozwanej darowizny samochodu O. (...) z 2003 r. o wartości 13.000 zł. Dalej wyzbywali się majątku mogącego służyć zaspokojeniu wierzytelności. W dodatku darowizny samochodów, których dokonanie potwierdziła pozwana na rozprawie apelacyjnej, nastąpiły w czasie, w którym, jak twierdzi pozwana, wiedziała już o sytuacji majątkowej rodziców i ze względu na tę wiedzę dokonała na ich rzecz darowizny pieniężnej. Prowadzi to do wniosku, że niezależnie od swej wiedzy o sytuacji majątkowej rodziców zawarła z nimi umowę darowizny, którą nabyła od nich samochód. I ta okoliczność potwierdza trafność wcześniej naprowadzonej oceny dowodów, której w apelacji przeczy pozwana.

Apelacja – jako bezzasadna – podlegała zatem oddaleniu.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono stosownie do wyniku sprawy w drugiej instancji oraz wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 98 § 1 i 3 kpc oraz § 6 pkt 6 w związku z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb

Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu – tekst jednolity w Dz. U. z 2013 r. poz. 461 ze zm. w związku z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. – Dz. U. poz. 1800).

SSA Grzegorz Stojek SSA Iwona Wilk SSA Janusz Kiercz